

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการปฏิรูปสังคมไทย เพื่อการสร้างความแข็งแกร่งที่จะยืนหยัดอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ ได้อย่างสง่างาม จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษา เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาหรือการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสม และสถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ซึ่งสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (กรมวิชาการ 2543 :1)

ในการจัดการเรียนรู้อันเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนรู้คือครู จากแนวการจัดการศึกษาตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 โดยเฉพาะมาตรา 24 (5) ที่ว่า ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (พันธณี วิหกโต 2545 : 1)

การวิจัย นับว่าเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาและชีวิต เพราะจะทำให้เกิดปัญหา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2541 : 15) และเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ความจริง ด้วยวิธีการที่มีระบบ เชื่อถือได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ตรงกับปัญหา อันจะเป็นประโยชน์ในการอธิบาย ทำนาย และควบคุมปรากฏ

การณต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยในการพัฒนาวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (ทิสนา แคมมณี 2538 : 3) และเกี่ยวกับประเด็นนี้ (พยุงศักดิ์ จันทร์สุรินทร์ 2541 : 2) กล่าวว่าสิ่งหนึ่งที่สำคัญและต้องช่วยกันผลักดันให้เกิดขึ้นก็คือ การนำกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทางเลือกลักษณะนี้จะเป็นวิธีการที่จะช่วยผู้บริหารและครูผู้สอนได้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ตรงจุด ช่วยให้ได้แนวทางในการทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ขีดผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจึงเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาครูด้วยวิธีการต่าง ๆ และวิธีการที่จะพัฒนาครูก็คือ การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูเป็นนักวิจัย เช่นเดียวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก ซึ่ง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2543 : 5) ระบุว่าตามแนวทางการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก พยายามให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของคนโดยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นเสมือนหัวใจของการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูในการศึกษาค้นคว้า เพื่อแก้ปัญหาอันเกิดจากระบบการเรียนการสอน และช่วยเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การนำวิจัยสู่ห้องเรียน จะทำให้ครูผู้สอนเห็นความสัมพันธ์ของภารกิจ องค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างระบบหลักสูตรทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตได้ชัดเจน สาเหตุสำคัญที่ต้องการใช้วิจัยนำหน้าการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะว่ามีปัญหาเกี่ยวกับครู (พยุงศักดิ์ จันทร์สุรินทร์ 2541 : 2) ซึ่ง กมล ภูประเสริฐ (2535 : 121) มีความเห็นสอดคล้องว่าครูส่วนใหญ่ ไม่สามารถโยงทฤษฎี หลักการที่ได้เรียนมาสู่การปฏิบัติได้ ครูจึงเน้นการสอนด้านเนื้อหาเป็นสำคัญ ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน ครูจึงมุ่งทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่มาใช้พัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติการสอนตามปกติ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 14) ที่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 24-35) เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน จึงกำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ดำเนินการในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับโรงเรียน จะต้องส่งเสริมและจัดให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังปรากฏในแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ด้านการเรียนการสอน การบริหาร และการจัดการ และเพื่อเป็นการสนองนโยบายดังกล่าวข้างต้นอย่างเป็นทางการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

(2543 : 1) จึงกำหนดให้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของครูผู้สอน พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมการทำวิจัยอย่างจริงจัง แม้หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและผู้บริหารโรงเรียน ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และผลของการวิจัยที่เชื่อถือได้มาพัฒนาคุณภาพการเรียน อย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่จากการติดตามการดำเนินงานด้านการวิจัยของกองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2537 : 16) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการวิจัยน้อยมาก สาเหตุจากมีภาระงานมาก ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการวิจัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัย ส่งผลให้การส่งเสริมการทำวิจัย ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ส่วนสาเหตุที่ครูผู้สอนทำการวิจัยน้อยพบว่าครูมีภาระงานสอนและงานอื่น ๆ มาก ขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยครูจึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ สมใจ จิตพิทักษ์ (2532 : ไม่มีเลขหน้า) และศรียา ทองสมัคร (2538 : ไม่มีเลขหน้า) และเพียงใจ พรหมทัตตานนท์ (2541 : ไม่มีเลขหน้า) พอสรุปได้ว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการวิจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้านชีวสังคม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ขนาดของหน่วยงาน และประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและการทำวิจัยทั้งสิ้น ทำให้ครูและผู้บริหารไม่ได้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรกำหนดและปัญหานี้ยังส่งผลต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอีกด้วย

มีปัญหว่าผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยมากน้อยเพียงใด ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับใด และบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูหรือไม่ เป็นปัญหาที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาหาคำตอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูต่อไป

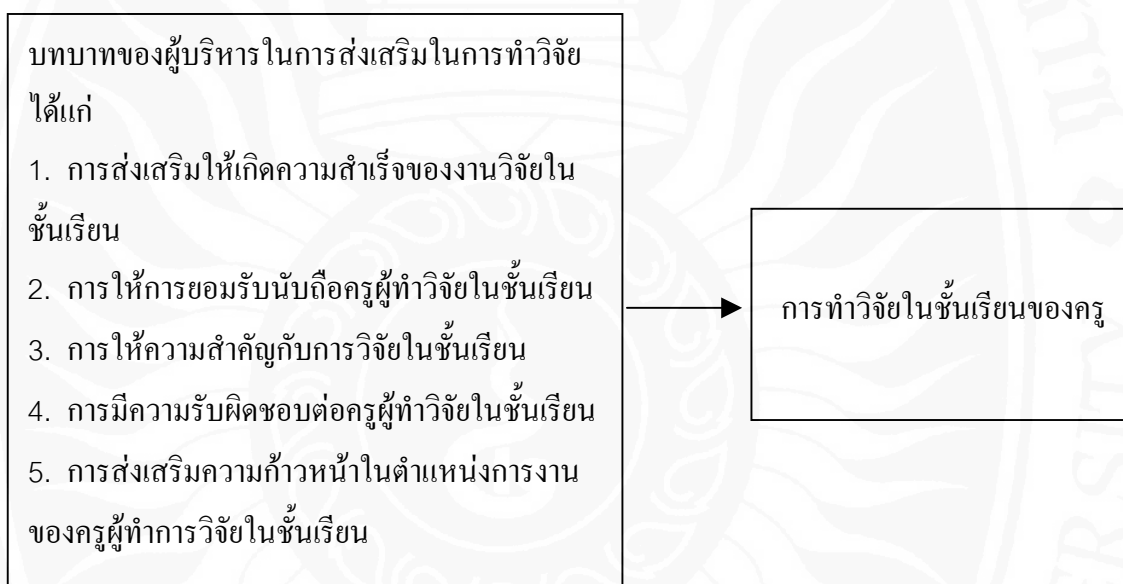
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรังเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรัง เขต 2
3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรังเขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามหลักการที่ว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารังเขต 2 ตามทฤษฎีของเฮิร์เบอร์ มัสเนอร์และชไนเดอร์แมน (Herzberg Mausner and Snyderman 1959 : 113 – 115 ; อ้างอิงมาจาก บัญชา อึ้งสกุล 2537 : 5) กรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

กรอบแนวคิดสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y = B_0 + B_1 X_1 + B_2 X_2 + B_3 X_3 + B_4 X_4 + B_5 X_5$$

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารังเขต 2 อยู่ในระดับน้อย
2. การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารังเขต 2 อยู่ในระดับน้อย
3. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารังเขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 **ประชากร** ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 142 คน และครู จำนวน 1,387 คน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตรังเขต 2 ปีการศึกษา 2547

1.2 **กลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหาร จำนวน 103 คน ครู จำนวน 302 คน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรังเขต 2 ปีการศึกษา 2547 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ สุ่มโดยวิธีการจัดชั้นภูมิ โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ ซึ่งกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางอัตราส่วนของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970 : 608 ; อ้างอิงมาจาก มลิวัลย์ สมศักดิ์ 2543 : 91) สุ่มโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 **ตัวแปรต้น** ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรังเขต 2 มี 5 ด้าน ได้แก่

- 1) การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน
- 2) การให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน
- 3) การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน
- 4) การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน
- 5) การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน

2.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบ การบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งของรัฐ

3. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน

3.1 การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารส่งเสริมให้มีนโยบายและแผนปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนด้านเงินทุนและจัดหาอุปกรณ์ประกอบการวิจัย เช่น เอกสาร ตำรา หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สนับสนุนครูแต่ละคนให้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และติดตามผลการปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างต่อเนื่อง

3.2 การให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารยกย่อง ชมเชย รับฟังความคิดเห็น และยอมรับความสามารถของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์การวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

3.3 การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารกระตุ้นครูให้เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สนับสนุนครูให้ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม จัดการอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้ทางด้านการวิจัยในชั้นเรียนแก่ครู ส่งเสริมครูให้นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้และปฏิบัติงานด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนอยู่เสมอ

3.4 การมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารเอาใจใส่การปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างเต็มที่ แนะนำให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูและหาทางช่วยเหลือครูที่ยังไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีโอกาสทำวิจัยในชั้นเรียน

3.5 การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียน การให้ความดีความชอบแก่ครูผู้ผลิตผลงานวิจัยในชั้นเรียน การใช้ผลงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อปรับตำแหน่งให้สูงขึ้นรวมทั้งสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับที่สูงขึ้น

4. การทำวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการที่ครูศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในสาขาการบริหารการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยของครู
2. ทำให้ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำวิจัย

3. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน ปรับปรุง และพัฒนาบทบาท
ของผู้บริหารที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำวิจัย

